

ЖИЗЗАХ ВОҲАСИ АҲОЛИСИНИНГ НИКОҲ ТҶИИ БИЛАН БОҒЛИҚ УРФ-ОДАТЛАРИ

Сайдамов Шахзод Арслон ўғли

Жиззах ДПУ Талабаси

Қобилов Сардор Ихтиёр ўғли

Жиззах ДПУ Талабаси

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7229511>

Аннотация. Ушбу мақолада Жиззах воҳаси аҳолисининг никоҳ тўйи билан боғлиқ урф-одатлари, анъаналари ва маросимларида қадимги диний эътиқодларнинг сақланиб қолганлиги ва исломий урф-одатларнинг модернизациялашуви хусусида фикр юритилади.

Калит сўзлар. Тарихий этнографик макон, урф-одат ва анъаналар, никоҳ тўйи, совчи, куёв навқар, келин салом, юз очди, чилла.

СВАДЕБНЫЕ ОБЫЧАИ ЖИТЕЛЕЙ ДЖИЗАКСКОГО ОАЗИСА

Аннотация. В данной статье рассматривается сохранение древних религиозных верований и модернизация исламских традиций в обычаях, традициях и обрядах жителей Джиззакского оазиса.

Ключевые слова. Историческое этнографическое место, обычаи и традиции, свадьба, жених, жених, жених, приветствие невесты, открытое лицо, холодок.

WEDDING CUSTOMS OF THE INHABITANTS OF JIZZAKH OASIS

Abstract. This article reflects on the preservation of ancient religious beliefs and the modernization of Islamic traditions in the customs, traditions and ceremonies of the residents of Jizzakh oasis.

Keywords. Historical ethnographic place, customs and traditions, wedding, suitor, groom, groom, bride greeting, face opened, chill.

КИРИШ

Ўзбек халқи қадимий расм - русумлари, дунёқараши, ишонч эътиқодлари, турмуш тарзи, асрлар бўйи жамлаган ҳаётий тажрибалари ва кўникмаларини ўзида мужассамлаштирган энг жозибали маросимларидан бири - никоҳ тўйидир. Жиззах воҳасининг қадимий эътиқодлари, маданият тарихи, орзу - умидлари, ҳаётга муносабатини ўрганишда никоҳ тўйи билан боғлиқ маросимлар муҳим аҳамиятга эгадир. Ўзбекларда азалдан энг яхши кунларидан бири бу тўй ўтказиладиган кунлар ҳисобланган. Тўй оила ҳаётидаги қувончли маросим саналади ҳамда халқнинг ўзига хос турмуш тарзини ўзида акс эттиради. Ушбу маросимни дунёдаги халқлар ўз урф-одатларига мос тарзда нишонлайдилар. Жумладан, ўзбек тўйларининг ҳам ўзига хос хусусиятлари мавжуд бўлиб, у қариндош - уруғлар, кўни-қўшнилар, умуман, кенг жамоатчилик иштирокида ўтказилиши билан ажралиб туради. Шунинг учун халқ орасида «Маслаҳатли тўй тарқамас» деган мақол мавжуд!

Ўзбек тўйлари ташкил этилиши, мазмун-моҳияти, ўз мақсади ва вазифаларига кўра бир қанча турларга бўлинади. Уларнинг ҳар бирини илмий ўрганиш ва таҳлил этиш алоҳида тадқиқотни талаб этади.

“Никоҳ” сўзининг ўзбек тилида икки хил луғавий маъноси бор. Никоҳ (араб. – уйланиш, эр-хотиннинг қовушиши) – эр-хотинликни шариат йўли билан расмийлаштириш маросими ва шу маросимда домудла (Имом) томонидан ўқиладиган шартнома[7. 2006, 38

б]. Яъни, эркак ва аёл турмуш қуришининг исломга хос диний шакли бўлиб, шариатда оилавий муносабатларни тартибга солади ва никоҳга, биринчи навбатда, икки томоннинг мажбурияти ва ҳуқуқларига асосланган шартнома сифатида қарайди[1. 1987, 139-140 б]. Ҳозирги вақтда никоҳ икки хил – дунёвий ва диний мазмунга эга. Дунёвий маъносига кўра, никоҳ – эр-хотиннинг ўзаро розилиги билан ҳуқуқий жиҳатдан расмийлаштирилган оилавий иттифоқи; эр-хотинлик[7. 2006, 38 б]. Бошқача қилиб айтганда, дунёвий мазмунда никоҳ турмуш қураётган эркак ва аёлнинг фуқаролик ҳолати далолатномаларини ёзиш органида (ФХДЁ) рўйхатдан ўтишини англатади.

МЕТОД ВА МЕТОДОЛОГИЯ

Оила сўзининг ўзбек тилида беш хил луғавий маъноси бор. Оила – эр-хотин, уларнинг болалари ва энг яқин туғишганларидан иборат бирга яшовчи кишилар мажмуи; хонадон[7. 2006, 97 б]. Унинг бошқа маънолари бир-бирига яқин бўлиб, умумий маънода бирлашган кишилар, халқ, мамлакатлар ёки ўсимлик ва ҳайвонларда гуруҳларни, қардош тиллар гуруҳини айтиш мумкин. Ундан ташқари, луғатда оила сўзлашув тилида рафика, хотин маъноларини ҳам англатади[7. 2006, 97 б]. “Ислом” энциклопедиясида[2. 2003, 313 б] никоҳдан фарқли ўлароқ оила тушунчаси ҳақида маълумот берилмаган. Умуман олганда, оила – никоҳга ёки туғишганликка асосланган кичик гуруҳ бўлиб, у қадимдан халқимизда алоҳида маросим сифатида ўтказдириб келинган. Яъни, икки ёшни никоҳдан ўтиб, оила қурганликлари элга билдириш мақсадида ош дамланиб, қариндош уруғлар жамоаси ва кўни-кўшнилари йиғилишган.

Юртимиздаги кўплаб бошқа этнографик минтақалар сингари Жиззах воҳаси аҳолисининг никоҳ тўйлари ўзининг турли маросимлар, анъаналарга бойлиги, этнографик манбаларининг ранг - баранглиги билан алоҳида ажралиб туради. Жиззах воҳаси ўзбеклари никоҳ тўйлари оилавий турмуш ва маънавий маданиятнинг таркибий қисми бўлиб, унинг иштирокчилари томонидан азалдан мураккаб урф - одатлар ва удумлар бажарилган.

Оилада фарзанд туғилганда ота-она унинг келажаги учун қайғура бошлаган. Фарзанди катта бўлиб уни уйлантириши ёки турмушга чиқаришини ҳисобга олиб олдиндан тайёргарлик кўриб борган. Шу мақсадда ота-она нимаики яхши нарсани топса ўшани сандикқа солиб кўйган. Сандикқа фарзандининг тўйига атаб янги қошиқ, товоқ, рўмол, белқарс, офтоба ва шунга ўхшаш нарсаларни кўйиб борган. Қизлар учун чақалоқлигидан рапида (нон ёпғич), сурпа, енгча ва шу сингариларни йиғиб сандикқа солиб кўйган.

Азалдан келин-куёв танлаш ота-онанинг вазифаси ҳисобланган. Йигит ва қизнинг кўнглига қаралмаган. Аввал бўлғуси келин танланган. Бунда ёшларнинг юлдузи тўғри келиш-келмаслиги, қизнинг насл-насаби суриштирилади. Қиз топилгач, унинг уйига совчиликка борилади.

Совчилик ўзбек халқининг энг гўзал анъаналаридан биридир. Никоҳ тўйи тантаналарини бошлаб берувчи дастлабки маросим совчилик ҳисобланади. Совчилар тўғрисидаги илк маълумотларни VII - VIII асрларга оид Ўрхун - энасой битикларида учратамиз. Тунюқуқ (VII аср) битиктошида “сов” - калимаси саб - сўз, гап маъносида ишлатилган. Ирқ битиги (фол китоби) да эса “саб” - сўз, “сабчи” - хабарчи, сўз келтирувчи маъносида қўлланилган. Ўрта асрлар машҳур тилшуноси Маҳмуд Қошғарий бу хусусда “совчи - келин ва куёв орасида бир - бирига хабар элтувчи” деб изоҳлаган[4. 1960, 169 б].

Демак , бундан янги амин бўламиз. Жиззах воҳасида аввал совчиликка эркаклар келишган . Одат бўйича совчиликка йигитнинг отаси боради. Агар ота оламдан ўтган бўлса, энг яқин кишиси юборилади. Совчиликка аёллар бориши мумкин бўлмаган. Оила яқинларидан совчиликка муносиб одам бўлмаган ҳолда бу вазифани уруғ оқсоқоллари бажаришган. Совчилар таклифига биноан қизнинг ота-онаси ҳам бирданга аниқ жавоб айтмасдан, маслаҳатлашиб кўрайлик, деганлар. Орада йигитнинг насл-насаби, юриш-туриши, хунари, соғлиги суриштирилади. Розилик берилмаса, қайта келган совчилар қайтиб кетадилар. Розилик бўлса, совчиликка аёллар қиз уйига келиб, розилигини олгандан сўнг, унинг бошига “оқ ўраб” (рамзий маъно шаклида оқ рўмолча) кетишган ва шундан сўнг дастлабки маросим “Фотиҳа тўйи” бўлиб ўтган.

ТАДҚИҚОТ НАТИЖАСИ

Фотиҳа тўйи маросими республикамизнинг бошқа худудлардаги каби шаклда ўтказилсада аммо, ундаги баъзи бир одатларда Жиззах воҳасига хосликни учратиш мумкин. Масалан, куёв тарафидан келин хонадонига келган меҳмонлар (кудалар) га дастлаб “ширин сув” олиб келинган. Бу одатнинг таг мазмунида ҳар икки томон бошлаган эзгу ишнинг якуни ҳам худди ширин сув каби ўтсин, ёшлар турмуши ширин, тотли бўлсин, деган эзгу ниятлар ётади. Айниқса, воҳа аҳолиси орасида ҳозирги кунларгача сақланиб қолган фотиҳа тўйи билан боғлиқ отатлардан бири шу кундан бошлаб, бўлғуси келин - куёвлар бир - бирларининг ота-оналари, оила-аъзолари ҳамда яқин қариндошларига дуч келиб қолмасликка уриниб, улардан ўзларини тортиб юрадилар.

Тўй маросимларида кекса ёшли, кўп фарзандли кишилар иштироқи зарур ва ўта муҳим ҳисобланган. Улар тўй маросимининг маълум босқичларида ўзига хос функцияларни бажарганлар. Биз буни бўлғуси келин сепини тайёрлаш жараёнидан бошлаб кузатишимиз мумкин. Одатда, бўлғуси келин - куёвларнинг кўрпа-тўшакларини тикиш, яъни “кўрпа солди” маросимида бичиш - тикиш ишлари кекса аёллар томонидан бошлаб берилган. Маросим олдидан онахонларимиз келин - куёвнинг бир - бирига ошиқ бўлиб юрсин деган ният билан дастлабки кўрпалари бурчагига ошиқ (қўй ошиғи) солиб тикадилар. Бунда нуруний, кўп фарзандли аёллар хислатлари бўлғуси келин - куёвга ҳам ўтсин, – деган ижобий ниятлар мужассамлашган.

Никоҳ куни кечки пайт куёв ўз дўстлари билан ясан - тусан қилиб, қутловлар остида тўйхонадаги оқсоқоллар дуоси - фотиҳалари олиб, келин уйига “куёвнавкар” га борадилар. Куёвнавкарлар йўл бўйи куёв келин хонадонига бораётганлигини билдириш учун жўшиб - жўшиб, устма - уст ҳайқириб ёр-ёр айтиб, жар солиб борганлар. Куёвнавкарлар келин хонадонига етиб келганларидан сўнг махсус тайёрлаб қўйилган хонага кирганлар. Уй остонасига пояндоз (оқ рангли мато ва ипак мато) солинади. Куёв пояндозни босиб ичкарига кирганидан сўнг, унинг дўстлари шундай куёвлик бизга ҳам насиб этсин, – деган ниятда куёвнинг оёғи теккан пояндозни келин ва куёв томондан жамланган йигитлар ўзаро тортишиб, парчалаб оладилар. Биз бунда пояндознинг ўзига хос муқаддаслик хоссасини кўрамиз. Куёвнавкарлар дастурхонига турли ноз неъматлар билан бирга бўлғуси оила серфарзанд бўлсин деган ниятда тухум қўйилади ва шу билан бирга тўққизта лаган (товоқ)да таомлар киритилади. Булар жумласига алоҳида куёв учун қайнона товоқ, янга товоқ, танишув товоқ ва шу қабилар киради. Улар дастурхон атрофида ўтирганларидан сўнг хонадон кекса кишиси дуои фотиҳа қилади. Шундан сўнг куёвга аталган ширинчойни келинни янгаси олиб кирган ва уни дастлаб куёвга берган (Бу

жараёнда ҳам ўзига хослик шундан иборатки, куёв бас демагунча келинни янгаси чойни қайтаравериши лозим бўлган), сўнгра унинг дўстлари ўз хаётлари ширин, тотли бўлсин, деган ниятда ичганлар. Куёвнавкарлар дастурхон атрофида ўтирган пайтда мезбонлардан бири куёвни ёмон кўздан, ёвуз руҳлардан ҳимоя қилиш мақсадида исириқ тутатади. Ўз навбатида куёв ва унинг шериклари миннатдорчилик рамзи сифатида исириқчига пул берганлар. Куёвнинг дўстларига зиёфатдан сўнг дастрўмолча ёки белбоғ тарқатилади.

Никоҳ тўйи куни кечга яқин аёлларнинг ўзига хос “карвони” билан куёв хонадонига олиб келинади. “келин карвони” олдида албатта кичик ёшли ўғил боланинг бўлиши ва келиннинг бутун тана қисми кийимда ёки паранжи билан тўсилган бўлиши талаб этилган. Келинни олиб келаётганлар куёв уйи олдида яқинлашгач дарвоза олдида катта олов ёқилаган қандай зиён-заҳмат, суқ ва кирналар, одамларнинг юки оловда ёниб кетсин, уйга тозаланиб кирсин деган мазмунда қайнона келинни икки гулхан ўртасидан олиб кирган. Ўзбекистоннинг айрим ҳудудларида эса, келинни кўтариб оловнинг атрофидан уч марта олиб ўтказишган. Оловдан олиб утилгандан сўнг куёвнинг янгалари патнисда ризқи бутун бўлсин деб нон, тили ширин бўлсин деб ширинликлар, тўйлар қилсин деб кийимлик мато олиб чиқилади. Шундан сўнг “келин карвони”га қиз томондан ҳамроҳлик қилиб келган келиннинг кичик ёшли ўғил укаси ёки жияни томонидан “соат пули” талаб қилинган. Сўнгра келин олов атрофида уч марта айлантериблиб ичкарига олиб кирилган. Бундай одат Жиззах воҳасидагина эмас, Республиканинг бошқа минтақаларида яшовчи ўзбеклар, қолаверса тожик, қирғиз ва туркманлар орасида ҳам кенг тарқалган[6. 1999].

МУҲОКАМА

Келин куёвнинг уйига олиб кирилгач, қудалар тарафидан биттадан янгалар уйнинг ўнг тарафи юқори бурчагида чимилдиқ боғлаганлар. Чимилдиқ келинни ёвуз кучлар ва ёмон кўзлардан асровчи ўзига хос афсунгарлик воситаси бўлган. Чимилдиқ айнан шу сабабга кўра келинни рамзий ҳимоя қилиш функциясини бажарган. Қолаверса, янги туғилган чақалоқ учун бешик сингари чимилдиқ ҳам келин - куёвларнинг янги уйи, дунёси ҳисобланган. Шу боис, Жиззах воҳасида келин - куёвнинг чимилдиғига тахта қошиқ осиб қўйиш одати бўлган. Дарвоқе, воҳада чимилдиқни боғлаган янгаларининг ўзлари ҳам келин - куёвга таҳдид солиши мумкин деб тасаввур қилинган ёвуз кучлар ва инс жинслардан уларни ҳимоя қилувчи рамзий ҳомий ҳисоблаганлар. Шу сабабга кўра тўйнинг бошидан охиригача янгалар зиммасига юкланган вазифалар жуда кўп бўлган. Жиззах воҳасида янгаларни янга, чеча, келинойи, ойи деб номлашган. Янгаларни танлашда маълум бир тартиб - қоидаларга амал қилинган. Янгалар одатда, нафақат бир никоҳли, серфарзанд шу билан бирга уддабурон, чечан, сўзамол, ҳаёт тажрибаларига бой бўлишлари асосий шартлардан ҳисобланган. Бўлажак келинни никоҳга янгалар тайёрлаганлар, дастлабки танишувда куёв ва куёвнавкарлар билан ҳам янгалар муомила қилганлар.

Соч сийпатар, қўл ушлатар, ойна кўрсатар, никоҳ сувини ичириш одатларини ҳам бугунги кунгача янгалар амалга ошириб келмоқдалар. Бунинг сабаби, фольклоршунос олим А.Мусақуловнинг таъкидлашича, янга руҳлар билан янги дунё ўртасида шомонга яқин киши ҳисобланган.

Бошқа ижтимоий гуруҳга ўтиш ғояси келинни янги фаолиятга тайёрлаш билан боғлиқ “супра очди”, “эшик илув”, “туйнук очар” каби урф - одатларда ҳам намоён

бўлган. Бунда келининнинг рўзгор ишларига нечоғлик тайёр эканлиги, унинг укувлилиги, ишчанлиги, эпчиллиги, таом тайёрлаши каби фазилатлари синовдан ўтказилган. Тўйда келин - куёвнинг янги ижтимоий мақомга (Масалан, “қиз бола” - “келин”, “хотин”, “йигит” - “куёв”, “эр йигит”, “эркак”) ўтганлигидан қадимги жинс жамоаларига тегишли ёш инитиацияси қолдиғини кўриш мумкин.

Ахборотчиларимиз маълумотларига кўра, никоҳ ўқиладиган пайтда ўртага дастурхон ёзилиб бир косада сув қўйилади. Никоҳдан сўнг келин - куёв косадаги сувдан бир хўпладан ичиб бошқаларга ҳам берадилар. Ўртага дастурхон ёзиш, сув қўйишнинг сабабини[5. 2007, 28 б] сўраганимизда, ёшларнинг умри, турмуши ҳамisha тўқлик, тўқинлик, ва сувдай мусаффо ва ширин ўтиши учун шундай қилинишлиги ҳақида маълумот олдик. Дарвоқе, бу ўринда шуни ҳам эсга олиш жоизки, никоҳ маросимида келин - куёв олдида сув қўйиш одати воҳа халқлари ва мусулмон аҳолиси орасидагина эмас, балки эътиқоди турлича халқларда ҳам кенг тарқалган. Бу борада илмий адабиётлар[3. 1929, 182 б] да ҳам маълумотлар келтирилган. Тадқиқотчилар бу одатни ёшларни бирлаштиришнинг рамзий акти, сифатида талқин қиладилар.

Бундан ташқари, Жиззах воҳаси ўзбекларида никоҳ ўқиладиган пайтда уйдаги қулфлар беркитилган ҳолда бўлиши лозим бўлган ва бу вақтда иштирокчилар қўлни қовуштириб “кулфъ қилиб ўтириши эса қатъиян тақиқланган. Сабаби, бу каби тақиқланган ҳолатларга эътибор берилмаган тақдирда икки ёш жинсий қовуша олмасликлари кузатилган.

Никоҳ тўйдан сўнг ўтказиладиган маросимлар ҳам тўйгача бажарилган урф-одатлар каби мазмунан бой ва турли хилда бўлиши воҳа ўзбекларининг тарихи ва маънавияти юксаклигидан гувоҳлик беради.

Никоҳнинг эртаси куни, яъни келин куёв хонадонига тунтириб келингач, «Келин кўрсатар», «Бет очар», «Юз очар», «Келин салом», «Лачак кийдириш» ва «Куёв салом» каби расм-русумлар бажарилади. Бу удумлар аёллар томонидан амалга оширилади. Эркаклар бу маросимларда иштирок этишмайди. Ушбу маросим Республикаимизнинг бошқа ҳудудларида ҳам кенг тарқалган бўлиб, «Юз очди», «юз кўрсатар», «Бет очар» номлари билан аталади. «Бет очари Ўрта Осиёда яшовчи бошқа қардош халқларда ҳам никоҳ тўйдан кейинги удум сифатида мавжуддир. Ушбу кун келиннинг онаси бошчилигида келин томон аёллари куёв уйига “Юз очди” (Келин салом) маросимида келганлар. Мазкур удум ўтказилганда куёвнинг онаси, опа-сингиллари ва янгалари алоҳида ҳозирлик кўрадилар. Дастлаб ёши кекса, серфарзанд момо томонидан келинга ўзига хос дид билан тикилган келинлик либослари кийдирилади. «Юз очар» маросимида келин-куёвнинг энг яқин қариндошлари, кўни-қўшнилари ва маҳалла аҳли совға-кўрмана»лар олиб келишиб, келинга ҳадя қилинган.

Бу маросим Жиззах воҳасида “Бет очар”, “Юз очар” каби номлар билан юритилади. Бу маросимда келин янгалар ёрдамида юзига оқ рўмол ташлаган ҳолда йиғилганлар хузурига бошлаб чиқилган. Шундан сўнг хонадоннинг ёш ўғил боласи томонидан хонадон ўқлоғи (ўқлов) билан келиннинг юзидаги рўмоли очилган ва узокрок жойга олиб қочилган.

Жиззах воҳасида никоҳ тўйдан сўнг ўтказиладиган “бет очар” маросимида “супра очди” одати бажарилган. Бу одат Жиззах воҳасининг барча ҳудудлари бўйлаб кенг тарқалган. Бу тадбир иштирокчилари даврасига супра ёзиб бир товоқ ун солинади.

Қайнона супрага ундан бир ҳовуч олиб, келиннинг қўлига тўкади. Келин эса унни супрага тўкади. Бу ҳол уч марта такрорланади. Ўзбекларда ун оқлик, ёруғлик ҳисобланганлиги сабабли ҳам ушбу ҳаракат амалга оширилади. Сўнг супра устида келин тахтачада мойли гўшт тўғратилади. Бунинг сабаби, қўли доим мойли бўлсин деган мақсад назарда тутилган. Демак, “супра очди” удуми эзгу умид билан келин - куёвнинг ҳаёти ёрқин бўлсин, улар мўл кўлчиликда рўзғор тутсинлар деган ниятда ўтказилган.

Жиззах воҳасида ҳам минтақадаги қатор бошқа халқлардаги сингари ёш келин - куёвнинг дастлабки қирқ кунлик ҳаёти “чилла” даври ҳисобланади. Бу даврда ёшларни ёвуз кучлардан асраш мақсадида хонадон чироғи ўчирилмайди. Чилла даврида келин ҳам, куёв ҳам ниҳоятда пок, тоза, софдил, оқ кўнгил, бир - бирига ва атрофдагиларга ўта меҳрибон бўлишлари талаб қилинган. Чунки, шу кунлари улар нималарни одат қилсалар, то умрининг охиригача шундай бўлиши мумкин, деган тасаввур кенг ёйилган. Мазкур давр мобайнида келин - куёв шомдан сўнг кўчага чиқмаслиги, ёлғиз юрмасликлари қатъий белгиланган.

Воҳа ўзбекларининг анъанавий никоҳ тўйи маросимларида ранглар рамзига ҳам алоҳида эътибор берилган. Маросимлардаги оқлик (оқ ранг) ёшлар бўлғуси ҳаёти тимсоли ҳисобланган. Шу боис келиннинг уйига совчиликка борганларга ҳам оқлик берилган. Келиннинг никоҳ либоси ҳам оқ рангда бўлган. Оқ рангнинг рамзий маъносини тўйдан сўнг келинни хонадон супрасига ўтқизиш, ун ва ёққа кўлининг теккизилишида ҳам кўриш мумкин.

ХУЛОСА

Хулоса қилиб шуни қайд этиш зарурки суннат ва никоҳ тўйи ҳам Жиззах воҳасида жамоа аъзолари ўртасидаги ўзаро ижтимоий муносабатларни такомиллаштиришда муҳим аҳамият касб этганлигини кўрсатди. Чунки, маросимлар ўз ташкилий жиҳатлари ва ўтказилишига кўра молиявий жиҳатидан анча сарф харажатни ҳамда маълум жисмоний меҳнат, куч ва уюшқоқликни талаб этган. Зеро, оила ва никоҳ муносабатлари муайян икки оила ўртасида таркиб топсада, кишилар ўртасидаги ўзаро ижтимоий муносабатларини юзага чиқарувчи бирламчи бўғин сифатида қаралган. Жамоавий анъаналар, яъни қўни-қўшничилик алоқалари оилавий маросимларни бошқаришда муҳим аҳамиятга эга бўлиб, бундай алоқаларнинг таркиб топиши, тўй билан боғлиқ юмушларни бажаришда тўй эгасига анчагина енгиллик туғдирган. Қариндошлар, уруғ-жамоа аъзолари ўз фаолиятларини биргаликда фикр алмашиб, маслаҳат орқали бажараганлар, бу

жамоа оқсоқоллари томонидан назорат қилиб турилган.

Умуман олганда, Жиззах воҳаси ўзбекларининг анъанавий никоҳ тўйи маросимлари қадимий урф- одат ва маросимлар мажмуидан ташкил топган бўлиб, уларнинг аксарияти исломий анъаналар билан ўзаро уйғунлашган, қоришган ҳолда бугунги кунга қадар давом этиб келмоқда. Айнан мазкур маросимлар ва одатлар яшовчанлигининг энг асосий сабаби, уларнинг асосий мазмун моҳияти ва энг юксак мақсади келажак авлод давомийлигини таъминлашга қаратилганлиги билан характерлидир.

REFERENCES

1. Ислом. Справочник / Усмонов М.А. таҳрири остида – Т., 1987. 2-нашри. – Б. 139-140.
2. Ислом. Энциклопедия: А-Ҳ / Э. Хусниддинов таҳр. ост. – Т., 2003. – Б. 313.
3. Кагаров Е.Г. Состав и происхождение свадебного обряда//Труды АЭЛ 1929. Т. VIII. - С. 182.
4. Махмуд Қошғарий. Девону луғатитурк. - Т., 1960.Т. 3- Б .169
5. Мусакулов А. Маросимларда янганинг ўрни ҳақида// “Ўзбек маросим фолкълорини ўрганишнинг янгича тамойиллари”. Республика илмий-назарий конференция материаллари. Навоий, 2007. 28 б.
6. Рахимов Р.Р. Традиционное мировоззрение таджиков, проблемы образов и символов в культуре: Автореф. дис. ... д-ра ист. наук. СПб., 1999.
7. Ўзбек тилининг изоҳли луғати: 80000 дан ортиқ сўз ва сўз бирикмалари. Ж. III. Н – Тартибли / Таҳрир ҳайъати: т., Мирзаев (раҳбар) ва бошқ. – Т., 2006. – Б. 38.